

Spis treści

Wprowadzenie	25
--------------------	----

Część I

Polityka jako zjawisko społeczne

Rozdział I

Polityka w życiu społecznym (<i>Tadeusz Bodio</i>)	29
1. Grecki źródłosłów i tradycje nowożytne	29
1.1. Etymologia	29
1.2. Średniowieczny i nowożytny etap dyskursu wokół terminu <i>polityka</i>	30
1.3. Tradycje polskie	32
2. Polityka i nauka o polityce	34
3. Koncepcje polityki	35
3.1. Kierunki definiowania polityki	35
3.2. Klasyczna koncepcja polityki	36
3.3. Koercyjna koncepcja polityki	37
3.4. Konsensualna koncepcja polityki	38
3.5. Konfliktowa koncepcja polityki	38
3.6. Koncepcja <i>polityki bez ideologii</i>	39
4. Kultura polityczna	40
4.1. Przegląd definicji	40
4.2. Typy kultur politycznych	41

* * *

Polityka jako zjawisko społeczne (<i>Wojciech Jakubowski, Piotr Załęski</i>)	44
--	----

Rozdział II

Historia i polityka: wypożyczalnia cytatów i kostiumów (<i>Anna Magierska</i>)	47
1. Polemiki edukacyjne	47
2. Wciąganie historii do zmagających politycznych: mity i kłamstwa	48
2.1. Mity polityczne	48
2.2. Kłamstwa historyczne	48
3. Rocznice historyczne	49
4. Fakt i fikcja	50
5. Co jest <i>już</i> historią, a co <i>jeszcze</i> polityką	52
6. Potrzeba prostych odpowiedzi	52

Część II

Psychospołeczne aspekty polityki

Rozdział III

Człowiek jako jednostka (<i>Elżbieta Piechocka-Błaszke, Wojciech Jakubowski</i>)	55
1. Potrzeby	57
1.1. Geneza potrzeb	57

1.2. Klasyfikacja potrzeb	60
2. Postawy	63
2.1. Struktura postawy	63
2.2. Właściwości i klasyfikacja postaw	63
2.3. Zmiana postaw	64
2.4. Postawy polityczne	66
3. Osobowość człowieka	67
3.1. Pojęcie i cechy osobowości	67
3.2. Motywacja	69
3.3. Uzdolnienia	71
3.4. Temperament	72
3.5. Charakter	73
3.6. Wybrane typologie osobowości	74

Rozdział IV

Człowiek w grupie (Elżbieta Piechocka-Blaszke, Wojciech Jakubowski)	77
1. Społeczeństwo	77
2. Sytuacje społeczne	77
3. Grupa społeczna	79
3.1. Rodzaje grup	79
3.2. Charakterystyka grupy: interakcje, cel grupy, normy grupowe i ich przyswajanie	80
4. Wpływ grupy na zachowanie jednostki	87
4.1. Konformizm	87
4.2. Nonkonformizm	90
5. Struktury grupowe	91
5.1. Dynamika pozycji i ról społecznych	91
5.2. Struktura socjometryczna – struktura stosunków interpersonalnych	93
5.3. Struktura władzy	95
5.4. Struktura komunikacyjna – procesy komunikowania w grupie	97
6. Kierownictwo grupowe	99
7. Atrakcyjność – spoistość grupy	102
8. Grupy odniesienia	104
9. Podstawowe środowiska społeczne	105
9.1. Rodzina	106
9.2. Grupa rówieśnicza	108
9.3. Szkoła	109
9.4. Środowisko lokalne	110
9.5. Zakład pracy	112
10. Naród jako grupa wspólnotowa	113

Rozdział V

Człowiek w społeczeństwie (Jan Bluszkowski)	117
1. Pojęcie struktury społecznej	117
2. Wybrane ujęcia struktury społecznej	119
2.1. Koncepcja funkcjonalna	119
2.2. Koncepcja dychotomiczna	120
2.3. Koncepcja gradacyjna	121

3. Klasy i warstwy społeczne	123
4. Zróżnicowanie społeczne a idea sprawiedliwości	125
5. Ruchliwość społeczna a zmiana struktury społecznej	127
6. Zmiany struktury społeczeństwa polskiego w warunkach transformacji	129

* * *

Człowiek i społeczeństwo (<i>Wojciech Jakubowski</i>)	133
---	-----

Rozdział VI

Człowiek w świecie polityki (<i>Ewa Maria Marciniak, Piotr Załęski</i>)	143
1. Człowiek i polityka	143
2. Mentalność społeczno – polityczna	144
2.1. Mentalność jako wynik przekonań normatywnych	144
2.2. Wymiary mentalności	144
2.2.1. Indywidualizm – kolektywizm	144
2.2.2. Demokratyzm – autorytaryzm	146
2.2.3. Lewicowość – prawicowość	147
2.2.4. Elitaryzm- egalitaryzm	147
3. Orientacje ideowe	148
4. Formy aktywności politycznej	149
5. Zachowania wyborcze	151
6. Alienacja polityczna	153

Część III

Instytucjonalne aspekty polityki

Rozdział VII

Demokracja – historia, współczesność, przyszłość (<i>Grażyna Ulicka, Konstanty A. Wojtaszczyk</i>)	157
1. Demokracja antyczna a demokracja współczesna	157
1.1. Podobieństwa	157
1.2. Różnice	157
1.2.1. Historiozofia	158
1.2.2. Podmiot władzy	159
1.2.3. Rozumienie wolności	159
2. Źródła intelektualne demokracji współczesnej	160
3. Ku demokracji współczesnej	161
4. Moralność mieszczańska a demokracja	162
5. Demokracja a ruch robotniczy	163
5.1. Nurty odrzucające zasady demokracji liberalnej	163
5.2. Nurty aprobujące zasady demokracji liberalnej	163
6. Chrześcijańska demokracja	166
7. Demokracja a prawa kobiet	166
8. Pierwsze zwątpienia	167
9. Kryzys demokracji po I wojnie światowej	168
10. Demokracja współczesna	169

10.1. Zasada suwerenności ludu i prawne formy jej realizacji	169
10.1.1. Suwerenność ludu	169
10.1.2. Formy realizacji zwierzchnictwa narodu	172
10.1.3. Wybory i system wyborczy	174
10.2. Zasada podziału i równowagi władz	178
10.2.1. Zasada jednolitości władzy	178
10.2.2. Zasada podziału władz	178
10.3. Zasada konstytucjonalizmu	180
10.4. Zasada praworządności	183
10.4.1. Państwo prawne	183
10.4.2. Prawny status jednostki w państwie	183
10.5. Zasada pluralizmu	185
11. Przyszłość demokracji	187
11.1. Demokracja na przełomie tysiącleci	187
11.2. Współczesne koncepcje demokracji	188
11.2.1. Współczesne próby redefiniowania <i>lewicy i prawicy</i>	188
11.2.2. Wizja społeczeństwa samorządnego (<i>autogestion</i>)	189
11.2.3. Wizja neoliberalna (F. A. Hayek)	191
11.2.4. Wizja realistyczna (K. Popper)	193

Rozdział VIII

Historyczny rozwój państw (Wojciech Jakubowski, Stanisław Sulowski,

<i>Konstanty A. Wojtaszczyk</i>)	195
1. Istota i geneza państwa	195
1.1. Termin <i>państwo</i>	195
1.2. Definiowanie pojęcia państwa	195
1.3. Elementy pojęcia państwa jako organizacji społeczeństwa	196
1.4. Koncepcje genezy państwa	197
2. Zarys historycznego rozwoju państwa	199
2.1. Państwo antyczne	199
2.1.1. Despotie wschodnie	199
2.1.2. Grecja	200
2.1.3. Rzym	201
2.2. Średniowiecze	203
2.3. Państwo nowożytne	205
2.3.1. Państwo renesansowe	205
2.3.2. Organizacja życia zbiorowego w XVII wieku	206
2.3.3. Organizacja życia zbiorowego w Europie XVIII wieku	208
2.4. Rozwój nowoczesnego państwa	209
3. Państwo narodowe w obliczu <i>globalizacji i integracji</i>	212
3.1. O kondycji państwa narodowego	212
3.2. Oblicza <i>globalizacji</i>	213
3.3. Konsekwencje <i>globalizacji</i>	214
3.4. Państwo i polityka w obliczu <i>globalizacji</i>	216
3.5. Polska i państwa Europy Wschodniej i Środkowej a proces <i>globalizacji</i> i <i>integracji</i>	217
3.6. Perspektywy dla państwa narodowego	217

Rozdział IX

Dylematy konstytucyjne (Jan Baszkiewicz)	219
1. Normy ponadpozytywne	219
1.1. <i>Prawo Boże</i>	219
1.1.1. <i>Prawo Boże a prawo ludzkie</i>	210
1.1.2. Konflikt <i>Prawa Bożego</i> z fundamentalnymi normami prawa państwowego	220
1.1.3. Deizm	220
1.2. Prawa człowieka	221
1.2.1. <i>Prawo Boże</i> a prawa Człowieka	221
1.2.2. Tradycja francuska	221
1.2.3. Tradycja amerykańska	222
1.2.4. Druga generacja praw Człowieka	223
1.2.5. Trzecia i czwarta generacje praw Człowieka	224
2. Materia konstytucyjna	225
3. Trwałość i adaptacja	228
3.1. Interpretacja konstytucji	228
3.2. Nowelizacja ustawy zasadniczej i orzecznictwo sądów konstytucyjnych	229
3.3. Konwenanse konstytucyjne	230

Rozdział X

Państwo współczesne (Konstanty A. Wojtaszczyk)	233
1. Funkcje współczesnego państwa	233
2. System polityczny państwa	234
2.1. Pojęcie systemu politycznego	234
2.2. System polityczny i jego otoczenie	237
2.3. Funkcjonowanie systemu politycznego	238
2.3.1. Model Davida Eastona	238
2.3.2. Model Gabriela A. Almonda	238
2.4. Typologia systemów politycznych	239
2.5. Charakterystyka wybranych typów systemów politycznych	241
2.5.1. Liberalne (poliarchiczne) systemy polityczne	241
2.5.2. Postkomunistyczne systemy polityczne	242
2.5.3. Wschodnioazjatyckie systemy polityczne	242
2.5.4. Islamskie systemy polityczne	243
2.5.5. Reżimy wojskowe	243
3. Organy współczesnego państwa	244
3.1. Organ państwowy. Rodzaje organów państwowych	244
3.2. Głowa państwa	245
3.3. Organy przedstawicielskie	246
3.4. Organy administracyjne	248
3.5. Sądownictwo	249
3.6. Organy państwa w stosunkach międzynarodowych	249
4. Formy państw	252
4.1. Istota formy państwa	252
4.2. Charakter prawny państwa: <i>monarchie</i> i <i>republiki</i>	253

4.3. Relacje między organami państwowymi [1]: prezydialny i parlamentarny systemy rządów	255
4.4. Relacje między organami państwowymi [2]: systemy polityczne: parlamentarno-gabinetowy, kanclerski, klasyczny prezydencki, półprezydencki, prezydencki wschodni, parlamentarno-komitetowy	257
4.5. Struktura terytorialno – administracyjna państwa: <i>państwo unitarne</i> i <i>państwo złożone</i> . Ustrój autonomiczny. Samorząd terytorialny	260
4.6. Reżim polityczny: <i>państwo demokratyczne</i> , <i>państwo totalitarne</i> i <i>państwo autorytarne</i>	267
5. Partie i grupy interesu we współczesnym państwie	271
5.1. Istota pojęcia <i>partia polityczna</i>	271
5.2. Typy partii politycznych	272
5.3. Funkcje partii politycznych	274
5.4. Systemy partyjne	274
5.5. Ustawodawstwo dotyczące partii politycznych	278
5.6. Grupy interesu	278
* * *	
Państwo jako organizator życia społecznego (Wojciech Jakubowski, Piotr Załęski)	280
Rozdział XI	
Systemy polityczne państw Unii Europejskiej (Konstanty A. Wojtaszczyk, Wojciech Jakubowski)	285
1. Członkowie pierwotni Unii Europejskiej	285
1.1. Republika Francuska	285
1.1.1. Konstytucja	286
1.1.2. Ustrój	286
1.1.3. Podział terytorialno-administracyjny	287
1.1.4. Partie polityczne	287
1.2. Republika Federalna Niemiec	287
1.2.1. Konstytucja	288
1.2.2. Ustrój	289
1.2.3. Podział terytorialno-administracyjny	290
1.2.4. Partie polityczne	290
1.3. Republika Włoska	291
1.3.1. Konstytucja	292
1.3.2. Ustrój	292
1.3.3. Podział terytorialno-administracyjny	294
1.3.4. Partie polityczne	294
1.4. Królestwo Belgii	294
1.4.1. Konstytucja	295
1.4.2. Ustrój	295
1.4.3. Podział terytorialno-administracyjny	295
1.4.4. Partie polityczne	296
1.5. Królestwo Holandii	297
1.5.1. Konstytucja	298
1.5.2. Ustrój	298
1.5.3. Podział administracyjno-terytorialny	299

1.5.4. Partie polityczne	299
1.6. Wielkie Księstwo Luksemburga	300
1.6.1. Konstytucja	301
1.6.2. Ustrój	301
1.6.3. Podział administracyjno-terytorialny	303
1.6.4. Partie polityczne i system partyjny	304
2. Rozszerzenie Unii Europejskiej na Północ	305
2.1. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii	305
2.1.1. Konstytucja	306
2.1.2. Ustrój	306
2.1.3. Podział terytorialno-administracyjny	307
2.1.4. Partie polityczne	308
2.2. Republika Irlandii	308
2.2.1. Konstytucja	309
2.2.2. Ustrój	309
2.2.3. Podział terytorialno-administracyjny	310
2.2.4. Partie polityczne	310
2.3. Królestwo Danii	311
2.3.1. Konstytucja	312
2.3.2. Ustrój	312
2.3.3. Podział terytorialno-administracyjny	312
2.3.4. Partie polityczne	313
3. Rozszerzenie Unii Europejskiej na Południe	314
3.1. Grecja	314
3.1.1. Konstytucja	315
3.1.2. Ustrój	315
3.1.3. Podział terytorialno-administracyjny	315
3.1.4. Partie polityczne	316
3.2. Królestwo Hiszpańskie	316
3.2.1. Konstytucja	317
3.2.2. Ustrój	318
3.2.3. Podział terytorialno-administracyjny	319
3.2.4. Partie polityczne	319
3.3. Republika Portugalii	319
3.3.1. Konstytucja	320
3.3.2. Ustrój	320
3.3.3. Podział terytorialno-administracyjny	322
3.3.4. Partie polityczne	322
4. Rozszerzenie Unii Europejskiej o kraje EFTA	322
4.1. Republika Austrii	322
4.1.1. Konstytucja	323
4.1.2. Ustrój	323
4.1.3. Podział terytorialno-administracyjny	324
4.1.4. Partie polityczne	325
4.2. Republika Finlandii	325
4.2.1. Konstytucja	325
4.2.2. Ustrój	326

4.2.3. Struktura terytorialno-administracyjny	327
4.2.4. Partie polityczne	327
4.3. Królestwo Szwecji	328
4.3.1. Konstytucja	329
4.3.2. Ustrój	329
4.3.3. Podział terytorialno-administracyjny	329
4.3.4. Partie polityczne	329

Rozdział XII

Systemy polityczne państw Europy Zachodniej nie należących do Unii Europejskiej i wybranych państw pozaeuropejskich

(Wojciech Jakubowski, Piotr Załęski)	331
1. Państwa Europy Zachodniej nie należące do Unii Europejskiej	331
1.1. Republika Islandii	331
1.2. Królestwo Norwegii	332
1.3. Konfederacja Szwajcarska	333
2. Miniatury państw Europy Zachodniej	335
2.1. Pryncypat Andorry	335
2.2. Księstwo Liechtenstein	336
2.3. Republika Malty	337
2.4. Księstwo Monako	338
2.5. Republika San Marino	339
2.6. Państwo Miasta Watykańskiego	340
3. Wybrane państwa pozaeuropejskie	341
3.1. Królestwo Arabii Saudyjskiej	341
3.2. Związek Australijski	342
3.3. Chińska Republika Ludowa	344
3.4. Republika Cypru	346
3.5. Arabska Republika Egiptu	347
3.6. Republika Indii	347
3.7. Państwo Izrael	348
3.8. Japonia	349
3.9. Stany Zjednoczone	350
3.10. Zjednoczone Emiraty Arabskie	353

* * *

Stolica Apostolska (Wojciech Jakubowski)	354
Suwerenny Rycerski Zakon Maltański (Wojciech Jakubowski)	364

Rozdział XIII

Transformacja polityczna państw Europy Środkowej i Wschodniej

(Jacek Wojnicki, Wojciech Jakubowski)	367
1. Uwarunkowania procesu transformacji	367
2. Trzy scenariusze przełomu demokratycznego	368
3. Zasady ustrojowe młodych demokracji europejskich	370
4. Kształtowanie się systemu partyjnego	371
5. Przegląd państw Europy Środkowej i Wschodniej	375

5.1. Republika Albanii	375
5.2. Republika Bośni i Hercegowiny	376
5.3. Republika Bułgarii	377
5.4. Republika Chorwacji	378
5.5. Republika Czeska	379
5.6. Republika Estonii	380
5.7. Republika Litewska	381
5.8. Republika Łotewska	382
5.9. Państwa Serbii i Czarnogóry (b. Federacyjna Republika Jugosławii)	383
5.10. Republika Macedonii (<i>Republika Skopje</i>)	384
5.11. Republika Rumunii	385
5.12. Republika Słowacka	386
5.13. Republika Słowenii	387
5.14. Republika Węgierska	388
6. Samorząd lokalny	389

Rozdział XIV

Systemy polityczne państw WNP (<i>Tadeusz Bodio, Piotr Załęski</i>)	393
1. Armenia	393
2. Azerbejdżan	394
3. Białoruś	396
4. Gruzja	397
5. Kazachstan	399
6. Kirgizja	400
7. Mołdowa	402
8. Rosja	404
9. Tadżykistan	405
10. Turkmenistan	407
11. Ukraina	409
12. Uzbekistan	410

Część IV

Symbolicznokulturowe aspekty polityki

Rozdział XV

Współczesna myśl polityczna (<i>Anna Szustek</i>)	415
1. Konserwatyzm	416
2. Myśl narodowa	418
3. Myśl państwowa	421
4. Katolicka nauka społeczna	423
5. Agraryzm	426
6. Liberalizm	428
7. Myśl socjaldemokratyczna	432
8. Myśl komunistyczna	436

* * *

Idee polityczne (<i>Wojciech Jakubowski, Piotr Załęski</i>)	440
--	-----

Rozdział XVI

Religia w życiu społecznym (<i>Mariusz Włodarczyk, Wojciech Jakubowski</i>)	449
1. Religia jako zjawisko społeczne	449
1.1. Doktryna religijna	449
1.2. Kult religijny	450
1.3. Organizacja wspólnoty religijnej	450
1.4. Klasyfikacja religii	450
2. Chrześcijaństwo	450
3. Kościół Rzymskokatolicki	453
3.1. Najwyższa władza kościelna	454
3.2. Biskup Rzymski	454
3.3. Kolegium Biskupów	456
3.4. Kolegium Kardynalskie	456
3.5. Zakony	457
3.6. Władza doczesna papieży	458
3.7. Kościół Rzymskokatolicki w Polsce	464
4. Prawosławie	464
5. Protestantyzm	471
5.1. Luteranizm	472
5.2. Kalwinizm	474
5.3. Anglikanizm	475
6. Islam	477
7. Buddyzm	479
8. Hinduizm	481
9. Judaizm	482

Część V

Ekonomiczne i socjalne aspekty polityki

Rozdział XVII

Gospodarka rynkowa (<i>Wojciech Jakubowski, Piotr Załęski</i>)	487
1. Gospodarowanie	487
2. Rynek i mechanizm rynkowy	490
3. Istota gospodarki rynkowej	492
4. Różnice między gospodarką rynkową a gospodarką nakazowo-rozdzielczą	493
5. Gospodarka światowa	494
5.1. Powiązania ekonomiczne między państwami	494
5.2. Regionalne organizacje gospodarcze	497
5.3. Uniwersalne organizacje gospodarcze	499
5.4. Tendencje rozwoju gospodarki światowej	500

Rozdział XVIII

Wybrane problemy ekonomiczne współczesnej Polski (<i>Wojciech Jakubowski</i>)	501
1. Transformacja systemu gospodarczego	501
1.1. Rola państwa w gospodarce rynkowej	501

1.2. Reorientacja polityki gospodarczej po 1989 roku	502
1.3. Zmiany strukturalne w gospodarce	504
1.4. Polityka rolna państwa po 1989 roku	508
1.5. Przeciwdziałanie praktykom monopolistycznym	510
1.6. Szara strefa w gospodarce	511
1.7. Zadłużenie zagraniczne a międzynarodowa wiarygodność finansowa Polski	513
2. Finanse publiczne	513
2.1. Budżet państwa. System podatkowy	513
2.2. System bankowy	517
2.3. Mierniki poziomu rozwoju gospodarczego	519
3. Rynek giełdowy	522
3.1. Giełda	522
3.2. Papiery wartościowe	523
3.3. Giełda papierów wartościowych	524
4. Rynek pracy	527
4.1. Zatrudnienie i rynek pracy	527
4.2. Bezrobocie jako problem ekonomiczny	528
4.3. Rynek pracy w Polsce	529
4.4. Skutki bezrobocia	530
4.5. Sposoby przeciwdziałania bezrobociu	530
5. Przedsiębiorcy w polskim systemie ekonomicznym	531
5.1. Działalność gospodarcza	531
5.2. Przedsiębiorstwo jako podmiot gospodarki rynkowej	534
5.3. Rodzaje przedsiębiorców	535
5.4. Samodzielna działalność gospodarcza	537

Rozdział XIX

Demokracja gospodarcza i dialog społeczny. Wybrane problemy pracownicze

(Andrzej Wierzbicki)	539
1. Demokracja gospodarcza	539
2. Wybrane problemy pracownicze	539
3. Partnerzy społeczni (związki zawodowe, organizacje pracodawców)	543
4. Układy zbiorowe pracy	545
5. Spór zbiorowy. Strajk. Lokaut	546
6. Udział pracowników w zarządzaniu przedsiębiorstwem	549
7. Dialog społeczny. Trójstronna Komisja ds. Społeczno-Gospodarczych	551
8. Samorząd gospodarczy	554
9. Samorząd rzemieślniczy	554

Rozdział XX

Polityka społeczna i kwestie społeczne w okresie transformacji (Andrzej Wierzbicki)

1. Geneza, istota i pojęcie polityki społecznej	555
2. Funkcje, cele i instrumenty polityki społecznej	556
3. Dziedziny polityki społecznej	556
4. Podmioty polityki społecznej	557
4.1. Podmioty międzynarodowe	557

4.2. Podmioty krajowe	558
5. Modele polityki społecznej	559
6. Zabezpieczenie społeczne	562
7. Kwestie społeczne	562
7.1. Kwestia ubóstwa	564
7.2. Kwestia bezrobocia	566
7.3. Sytuacja demograficzna	569
7.4. Kwestia mieszkaniowa	571
7.5. Kwestia edukacyjna	572
7.6. Kwestia zdrowia	573
7.7. Kwestia mniejszości narodowych	573
7.8. Kwestia ekologiczna	576
8. Polityka społeczna w Polsce lat 90. XX w.	576
8.1. Reforma emerytalna	577
8.2. Reforma edukacji	578
8.3. Reforma ochrony zdrowia	578

Część VI

Międzynarodowe aspekty polityki

Rozdział XXI

Stosunki międzynarodowe i ich uwarunkowania (Iwona Wyciechowska)	581
1. Stosunki międzynarodowe – proces kształtowania, istota pojęcia	581
2. Uwarunkowania stosunków międzynarodowych	583
2.1. Uwarunkowania geograficzne	584
2.2. Uwarunkowania demograficzne	585
2.3. Uwarunkowania ekonomiczne	588
2.4. Uwarunkowania militarne	589
2.5. Uwarunkowania narodowe	590
2.6. Uwarunkowania religijne	592
2.7. Uwarunkowania technologiczne	594
2.8. Uwarunkowania społeczne i kulturowe	595
2.9. Uwarunkowania prawne	597
2.10. Rola jednostki w stosunkach międzynarodowych	598
3. Instytucjonalizacja stosunków międzynarodowych	599

* * *

Organizacje międzynarodowe (Piotr Załęski)	600
--	-----

Rozdział XXII

Czynniki rozwoju, aktywności i zmienności społeczności międzynarodowej

(Włodzimierz Malendowski)	603
1. Społeczność międzynarodowa	603
2. Państwo jako główny uczestnik stosunków międzynarodowych	607
3. Problem secesji	610
4. Cechy państwa	612
5. Problem suwerenności	615
6. Rodzaje państw	619
7. Upadek państwa	620

Rozdział XXIII

Międzynarodowe stosunki kulturalne (<i>Grażyna Michałowska</i>)	623
1. Istota i specyfika międzynarodowych stosunków kulturalnych	623
2. Geneza międzynarodowych stosunków kulturalnych	623
3. Początki i rozwój instytucjonalizacji	626
4. Czynniki rozwoju międzynarodowych stosunków kulturalnych	628
4.1. Czynniki polityczny	628
4.2. Czynniki ekonomiczny	628
4.3. Czynniki społeczny	628
4.4. Czynniki naukowo-techniczny	630
5. Płaszczyzny współpracy kulturalnej	630
6. Stosunki zinstytucjonalizowane	630
7. Stosunki dwustronne	630
8. Wielostronne stosunki regionalne	631
9. Stosunki w skali uniwersalnej	633
10. Stosunki komercyjne	635
11. Stosunki żywiołowe	636

Część VII**Ponadnarodowe aspekty polityki****Dział I Integracja europejska****Rozdział XXIV**

Europejski ład polityczny XIX i XX wieku (<i>Ks. Marek Solarczyk</i>)	639
1. Ład wiedeński	639
2. Przemiany polityczne w II połowie XIX wieku	642
3. I wojna światowa i rewolucje rosyjskie	643
4. Ład wersalsko-waszyngtoński	644
4.1. Konferencja w Paryżu	644
4.2. Liga Narodów	644
4.3. Nowy porządek w Europie	645
4.4. Słabości i dekompozycja ładu wersalskiego	646
5. II wojna światowa	648
6. Ład jaltański	649
6.1. Konferencje Wielkiej Trójki	649
6.2. Upadek ładu jaltańskiego	651

Rozdział XXV

Idea integracji europejskiej (<i>Marek Nadolski</i>)	653
1. Historyczne i współczesne płaszczyzny integracji	653
1.1. Płaszczyzna dyfuzyjna	653
1.2. Płaszczyzna konceptualizacyjna	653
1.3. Płaszczyzna unitarno – autorytarna	654
1.4. Płaszczyzna federalno – demokratyczna	654
2. Dyfuzja wzorów	655

2.1. Wędrowki ludów	655
2.2. Konglomerat plemion i narodów	657
2.3. Więź religijna	658
3. Projekty integracyjne	659
3.1. Narodziny Europy	659
3.2. Wizje Europy	661
4. Unitarno – autorytarny model integracji	665
4.1. Idea napoleońska	665
4.2. Nazistowski nowy ład europejski	666
4.3. Bolszewizacja Europy Wschodniej	668
4.4. Federalno – demokratyczna koncepcja integracji	670

Rozdział XXVI

Integracja gospodarcza państw Unii Europejskiej

(Katarzyna Kołodziejczyk-Konarska)	673
1. Istota integracji gospodarczej	673
2. Etapy współczesnej integracji gospodarczej	673
3. Powstanie trzech Wspólnot Europejskich	674
3.1. Europejska Wspólnota Węgla i Stali	675
3.2. Europejska Wspólnota Energii Atomowej (<i>Euratom</i>)	676
3.3. Europejska Wspólnota Gospodarcza	677
4. Rozwój integracji gospodarczej w ramach Wspólnot Europejskich	678
4.1. <i>Jednolity Akt Europejski</i>	679
4.2. <i>Traktat o Unii Europejskiej</i> (Maastricht)	679
5. Gospodarczy filar Unii Europejskiej	680
5.1. Wspólna polityka handlowa	680
5.1.1. Autonomiczna polityka handlowa	680
5.1.2. Traktatowa polityka handlowa	681
5.2. Wspólna polityka rolna	682
5.3. Wspólny rynek	684
5.4. Polityka transportowa	686
5.5. Polityka regionalna	687
5.6. Polityka społeczna	688
5.7. Polityka ochrony środowiska	689
5.8. Polityka konkurencji	690
5.9. Polityka ochrony konsumenta	691
5.10. Polityka na rzecz badań i rozwoju	691
6. Budżet Unii Europejskiej	692
7. Unia gospodarcza i walutowa	693

Rozdział XXVII

Unia Europejska jako wspólnota ponadnarodowa (<i>Konstanty A. Wojtaszczyk</i>)	697
1. Unia Europejska jako wspólnota kulturowa	697
2. Unia Europejska jako wspólnota społeczna	698
3. Unia Europejska jako wspólnota polityczna	699
4. Unia Europejska jako wspólnota prawna	700

4.1. Status prawny Wspólnoty Europejskiej	700
4.2. Obywatelstwo Unii Europejskiej	702
4.3. Rodzaje źródeł prawa Wspólnoty Europejskiej	703
5. Unia Europejska jako wspólnota ekonomiczna	705
6. Członkostwo w Unii Europejskiej	706
6.1. Kryteria członkostwa	706
6.2. Procedura przystąpienia do Unii Europejskiej	706
6.3. Proces rozszerzania Unii Europejskiej	707
6.4. Problem wystąpienia państwa członkowskiego z Unii Europejskiej	707

Rozdział XXVIII

Instytucje europejskie (<i>Konstanty A. Wojtaszczyk</i>)	711
1. Rada Europejska	711
2. Rada Unii Europejskiej	712
3. Komisja Europejska	713
4. Parlament Europejski	714
5. Trybunał Sprawiedliwości	717
6. Trybunał Rewidentów Księgowych (Audytorów)	718
7. Komitet Ekonomiczno – Społeczny	719
8. Komitet Regionów	719
9. Europejski Bank Inwestycyjny	720
10. Proces decyzyjny we Wspólnocie Europejskiej	721
11. Wspólne polityki	723
12. Dyskusje wokół przyszłego kształtu Unii Europejskiej	725

Rozdział XXIX

Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej (<i>Ryszard Zięba</i>)	727
1. Zakres przedmiotowy WPZiB	727
2. Cele i instrumenty WPZiB	731
3. Organy zaangażowane w funkcjonowanie WPZiB	732
3.1. Organy Unii Europejskiej	732
3.2. Organy Wspólnoty Europejskiej zaangażowane w sprawy WPZiB	736
4. Finansowanie WPZiB	737

Rozdział XXX

Trzeci filar Unii Europejskiej – przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (<i>Włodzimierz Fehler</i>)	739
1. Geneza i istota Wspólnej Polityki Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych	739
2. Instytucjonalizacja współdziałania policyjnego	743

* * *

Wybrane zagadnienia procesu integracji europejskiej (<i>Karina Karbowska, Kamila Sosnowska-Cholawo, Anna Wnukowska</i>)	747
--	-----

Dział II Postradziecka przestrzeń polityczna

Rozdział XXXI

Wspólnota Niepodległych Państw (<i>Eugeniusz Zieliński</i>)	763
1. Powstanie Wspólnoty Niepodległych Państw	763
2. Cele i zasady ustrojowe Wspólnoty Niepodległych Państw	765
3. Instytucje polityczne Wspólnoty Niepodległych Państw	767
4. Działania w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw	770
4.1. Powiązania gospodarcze	772
4.2. Powiązania militarne	774
5. Transformacja polityczna państw WNP	776
5.1. Systemy polityczne republik radzieckich	776
5.2. Tworzenie nowych rozwiązań ustrojowych	776
5.3. Zasady ustrojowe państw WNP	777
5.4. Charakterystyka systemów politycznych państw WNP	778
5.5. Praktyka funkcjonowania systemów politycznych	780

Dział III Media masowe i globalizacja we współczesnym świecie

Rozdział XXXII

Media masowe z życia społecznym (<i>Janusz Adamowski</i>)	785
1. Środki masowego przekazu – próba charakterystyki	785
2. Ustawodawstwo medialne	788
3. Zjawisko koncentracji kapitału medialnego	790
4. Nowe media – geneza i rozwój	791
5. Podstawowe funkcje społeczne mediów. Media masowe jako czwarta władza ...	792
6. Znaczenie mediów w procesie kreowania więzi społecznych i postaw moralnych ..	795
7. Odpowiedzialność mediów i dziennikarzy	797
8. Empiryczne badania opinii publicznej	798
9. Reklama jako źródło finansowania działalności mediów	799

Rozdział XXXIII

Procesy globalizacyjne we współczesnym świecie (<i>Włodzimierz Anioł</i>)	801
1. Istota globalizacji	801
2. Przesłanki globalizacji i jej współczesna specyfika	802
2.1. Korzenie globalizacji	802
2.2. Współczesna specyfika globalizacji	803
2.3. Zjawisko deterytorializacji	804
3. Podmioty globalizacji	805
3.1. Korporacje transnarodowe	805
3.2. Organizacje międzynarodowe	806
3.2.1. Organizacje międzyrządowe	806
3.2.2. Organizacje pozarządowe	807
3.3. Państwa narodowe	808

4. Konsekwencje globalizacji	809
4.1. Tendencje integracyjne i dezintegracyjne	809
4.2. Asymetria rozwoju społeczno-ekonomicznego	810
4.3. Asymetria między globalizacją gospodarczą a globalizacją polityczną	811
4.4. Redefinicja suwerenności państwa	811
4.5. Redefinicja funkcji państwa	812
4.6. Redefinicja demokracji	813
5. Reakcje na globalizację	813
5.1. Argumenty entuzjastów	813
5.2. Argumenty malkontentów	814
5.3. Działalność ruchów antyglobalistycznych	814

Część VIII

Ku Trzeciej Rzeczypospolitej

Rozdział XXXIV

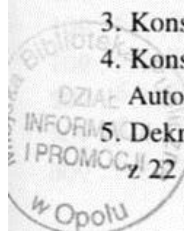
Polskie tradycje polityczne – liberalizm i romantyzm (Stanisław Filipowicz)	819
1. Liberalizm – model partycypacji refleksyjnej	819
1.1. Istota liberalizmu	819
1.2. Polska recepcja liberalizmu	819
1.2.1. Reformacja i Kontreformacja	820
1.2.2. Mentalność szlachty polskiej	822
1.2.3. Oświecenie	823
1.2.4. Konfrontacja myśli oświeceniowo – liberalnej z romantyzmem	824
2. Romantyzm – model partycypacji euforycznej	824
2.1. Istota romantyzmu	825
2.2. Władza i posłuszeństwo	826
2.3. Wolność i podporządkowanie	826
2.4. Prawda i błąd	826
2.5. Romantyzm i polityczny racjonalizm	827
2.6. Romantyczny autorytaryzm	827
2.7. Romantyzm a <i>ethos</i> kolektywizmu	828
2.8. Romantyczne inspiracje nacjonalizmu	828

* * *

Kulturowa perspektywa historii myśli polskiej (Wojciech Jakubowski)	830
---	-----

Rozdział XXXV

Polskie tradycje konstytucyjne (Łukasz Wyleziński)	837
1. Konstytucja 3 Maja 1791 roku	837
2. Konstytucja Księstwa Warszawskiego z 22 lipca 1807 roku	839
3. Konstytucja Królestwa Polskiego z 27 listopada 1815 roku	840
4. Konstytucje Wolnego Miasta Krakowa z lat 1815, 1818, 1833. Autonomia Galicji	843
5. Dekret o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej z 22 listopada 1918 roku	845

6. Mała konstytucja z 20 lutego 1919 roku	845
7. Konstytucja z 17 marca 1921 roku	846
8. Konstytucja z 23 kwietnia 1935 roku	848
9. Mała konstytucja z 19 lutego 1947 roku	851
10. Konstytucja z 22 lipca 1952 roku	852
11. Mała konstytucja z 17 października 1992 roku	854

* * *

Rodowód polskich partii politycznych (<i>Wojciech Jakubowski</i>)	858
---	-----

Rozdział XXXVI

Dziedzictwo Polski Ludowej (<i>Anna Magierska</i>)	861
1. Podstawowe pytania	861
2. Mitografia PRL	861
3. Charakter i zakres totalitaryzmu w PRL	862
4. Uproszczenia	865
4.1. Rozbieżne wizje aksjologiczne	865
4.2. Określenie punktu wyjścia: ogół czy szczegół?	865
4.3. Postęp czy regres?	866
5. Głosy w dyskusji o PRL	866
6. Bilans PRL	873

Rozdział XXXVII

Psychologiczne uwarunkowania transformacji systemowej (<i>Tadeusz Bodio</i>)	877
1. W kierunku nowoczesnego państwa europejskiego	877
2. Psychologia stanu przejściowego	879
3. Mechanizmy psychologiczne kształtujące stosunek ludzi do systemu politycznego	881
4. Psychologiczne efekty zderzeń tradycji z modernizacją polityczną	885
5. Co dalej z mentalnością i systemem politycznym?	889

Rozdział XXXVIII

Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej (<i>Tomasz Słomka</i>)	891
1. Prace nad Konstytucją III Rzeczypospolitej	891
2. Konstytucja RP – fundament działania państwa	893
2.1. Systematyka Konstytucji	893
2.2. Podstawowe (naczelne) zasady ustroju politycznego Rzeczypospolitej	894
2.3. Społeczna gospodarka rynkowa – podstawa ustroju gospodarczego	896
2.4. Podstawowe wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela	897
3. Konstytucjonalizm europejski a ustrój współczesnej Polski	898
4. Parlament w systemie naczelnych organów RP	900
4.1. Ustrojowa pozycja Sejmu i Senatu	900
4.2. Kadencja parlamentu	901
4.3. Wybory do Sejmu i Senatu	901
4.4. Organizacja wewnętrzna Sejmu i Senatu	902
4.5. Funkcje Sejmu i Senatu	904
4.6. Zgromadzenie Narodowe	906

5. Prezydent Rzeczypospolitej	907
5.1. Ustrojowa pozycja Prezydenta	907
5.2. Wybór i kadencja Prezydenta	907
5.3. Kompetencje Prezydenta wobec parlamentu	908
5.4. Kompetencje Prezydenta wobec rządu	909
5.5. Kompetencje Prezydenta wobec władzy sądowniczej	909
5.6. Inne kompetencje Prezydenta	909
5.7. Odpowiedzialność konstytucyjna Prezydenta	910
6. Rada Ministrów RP	911
6.1. Ustrojowa pozycja Rady Ministrów	911
6.2. Skład i powoływanie Rady Ministrów	911
6.3. Dymisja rządu. Odpowiedzialność Rady Ministrów	912
6.4. Kompetencje Rady Ministrów	913
7. Władza sądownicza w RP	914
8. Organy kontroli państwowej i ochrony prawnej	917
9. Władza lokalna w Polsce	919
10. Zarys problemu polskiej sceny politycznej	921
10.1. Status prawny partii politycznych w Polsce	921
10.2. Kształtowanie się systemu partyjnego w Polsce	922
10.3. Główne ugrupowania polityczne współczesnej Polski	923

* * *

Organy władzy i administracji (<i>Wojciech Jakubowski, Tomasz Słomka</i>)	925
---	-----

Rozdział XXXIX

Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP (<i>Włodzimierz Fehler</i>)	944
1. Siły Zbrojne	944
2. Formacje policyjne	949
2.1. Policja	950
2.2. Żandarmeria Wojskowa	954
2.3. Inspekcja Transportu Drogowego	956
2.4. Straż Graniczna	956
3. Służby specjalne	958
3.1. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	958
3.2. Agencja Wywiadu	959
3.3. Wojskowe Służby Informacyjne	960
3.4. Wspólnota Informacyjna Rządu	961
4. Służby Ochronne	962
4.1. Biuro Ochrony Rządu	962
4.2. Straż Marszałkowska	964
5. Służba Więzienna	965
6. Straże	969
6.1. Straż Ochrony Kolei	969
6.2. Straż Miejska (gminna)	973
6.3. Straż Parków Narodowych	974
6.4. Straż Leśna	976
6.5. Państwowa Straż Łowiecka	975
6.6. Państwowa Straż Rybacka	976

Rozdział XL

Międzynarodowe otoczenie Polski (<i>Stanisław Sulowski</i>)	977
1. Międzynarodowe otoczenie systemu politycznego	977
2. Otoczenie międzynarodowe Polski od <i>dysharmonii</i> do <i>wymuszonej dyscypliny</i> w bloku radzieckim	979
3. Suwerenna Polska i jej otoczenie międzynarodowe	981
3.1. Państwa sąsiadujące	982
3.2. Struktury integracyjne	984
3.3. Dalsze otoczenie	985
4. Próby budowania harmonijnych relacji	985

Rozdział XLI

Integracja Polski z Unią Europejską (<i>Anna Raczyńska, Katarzyna Magdziak</i>)	987
1. Geneza starań Polski o członkostwo w Unii Europejskiej	987
1.1. Przed-negocjacyjny etap relacji ze Wspólnotami Europejskimi	987
1.1.1. Układ Europejski jako element procesu akcesji	988
1.1.2. Od Układu Europejskiego do rozpoczęcia negocjacji	991
1.2. Historia negocjacji Polski z Unią Europejską	993
1.2.1. Ramy instytucjonalne procesu negocjacji z Unią Europejską	994
1.2.2. Przebieg negocjacji o członkostwo Polski w UE	995
1.2.3. Rezultat procesu negocjacji – ustalenia kopenhaskie	998
2. Polska w okresie przed-członkowskim	1001
2.1. Udział Polski w debacie na temat przyszłego kształtu UE	1001
2.1.1. Polska wizja zjednoczonej Europy	1001
2.1.2. Reprezentacja Polski w Konwencji Europejskiej	1002
2.2. Zagadnienie Traktatu Akcesyjnego	1003
2.2.1. Charakter i cel Traktatu	1003
2.2.2. Informacja o przebiegu redagowania Traktatu	1004
2.2.3. Informacja o przebiegu procedury poprzedzającej podpisanie Traktatu przez państwa członkowskie UE	1004
3. Polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki członkostwa Polski w UE – korzyści i szanse wynikające z członkostwa	1005
3.1. Polityczne korzyści wynikające z przystąpienia Polski do UE	1005
3.2. Korzyści ekonomiczne wynikające z przyłączenia do UE	1005
4. Koszty i zagrożenia związane z przystąpieniem do struktur UE	1006
4.1. Polityczne koszty przystąpienia do UE	1006
4.2. Koszty ekonomiczne członkostwa	1007
4.3. Wpływ członkostwa na polską kulturę o tożsamość narodową	1007
Nota o autorach	1008